

انتشار تصاویر کودکان در فضای مجازی و تأثیر آن بر شخصیت سازی پیش از بلوغ ایشان، در پرتو حقوق ایران و مقررات بین المللی

مریم شریعتی^۱ / معصومه زمانیان^۲ / میلاد خلیلی^۳

* تاریخ دریافت ۱۴۰۰/۰۴/۰۹ / تاریخ پذیرش ۱۴۰۰/۰۴/۲۱

چکیده

اینترنت را می توان پدیده ای در جهت افزایش سرعت انتقال اطلاعات دانست، که همچنین توانسته است شفافیت های سیاسی و اجتماعی را افزایش داده و موجب دسترسی به دنیایی از آگاهی گردد. و در نهایت، توانسته است روابط میان انسان ها را تسهیل کند. اما در این میان همه انسان ها در استفاده از اینترنت شرایط مشابهی ندارند. برای مثال، کودکان نه تنها نباید به صورت بی قید و شرط به آن دسترسی داشته باشند، بلکه باید حفاظت هایی هم از آنها در این فضا به عمل آورده شود تا مورد سوء استفاده قرار نگیرند. بدون وجود نظارت و حمایت کافی از کودکان، آنها در معرض انواع سوء استفاده ها در این فضا خواهند بود. آسیب های احتمالی رسانه به ویژه اینترنت به کودکان، تنها از طریق محتوای نامناسب موجود نیست؛ و بسیاری از کودکان وجود دارند که به دلیل تولید محتوای تبلیغاتی یا تجاری سودجویانه از طریق انتشار عکس و فیلم های آنان در فضای مجازی آسیب های فراوان دیده و خواهند دید. لذا در این مقاله سعی در بررسی و آسیب شناسی این گونه اعمال در فضای رسانه ای و تأثیرات آن بر زندگی و آینده کودکان شده است. همچنین در همین راستا به بررسی قوانین مربوطه، در ایران و حوزه بین المللی نیز پرداخته شده است. تا با آگاهی از این قوانین به طور ناخواسته به انتشار بیشتر تصاویر موضوع بحث دامن نزنیم، و همچنین در صورت مواجه شدن با چنین مواردی با توجه به داشتن احاطه و تسلط بر موارد قانونی بتوان اقدامات مناسب و مؤثری را انجام داد.

واژگان کلیدی: فضای مجازی، حقوق کودک، حریم خصوصی، کودک اینستاگرامی.

^۱ دانشجوی کارشناسی عکاسی، دانشگاه جامع علمی کاربردی نجف آباد. (نویسنده مسئول)

maryamshariati561360@gmail.com

^۲ کارشناس ارشد فقه و حقوق اسلامی، دانشکده الهیات، دانشگاه الزهراء تهران.

m.zamaniaan@student.alzahra.ac.ir

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق عمومی، دانشکده حقوق، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد.

miladkhalili76@maybodiu.ac.ir

مقدمه

پیشرفت فناوری در حوزه فضای مجازی، از جهات مختلف موجب تسهیل تبادل اطلاعات و ارتباطات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی خصوصاً در عرصه بین‌المللی گردیده است. با وجود این، بهره‌برداری سوء از این تکنولوژی مدرن، زمینه‌ساز نقض کرامت و حقوق انسانی، هنجارهای اجتماعی و ارزش‌های اخلاقی می‌باشد. در این میان برخی گروه‌ها از جمله کودکان و نوجوانان به عنوان گروه‌های آسیب‌پذیر بیش از سایر افراد بشر در معرض نقض حقوق بنیادین و آسیب‌های جسمی و روانی قرار دارند. طی دو دهه اخیر مسأله حمایت از کودکان در فضای مجازی (حمایت آنلاین از کودکان) و مقابله و پیشگیری با اقسام استثمار و سوء استفاده از کودکان و نوجوانان دغدغه بسیاری از دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی قرار گرفته است. به این ترتیب که از یک سو، جرم‌انگاری و در نظر گرفتن مسئولیت‌کیفری و مدنی برای ناقضین حقوق کودکان مانند حق احترام به تمامیت جسمانی و روانی، حق سلامت، حق حریم خصوصی، منع خشونت و استثمار جنسی در فضای مجازی و با استفاده از اینترنت پیش‌بینی شده است؛ و از سوی دیگر ضرورت آموزش و ارتقای سطح آگاهی افراد خصوصاً کودکان و نوجوانان به عنوان یک اقدام پیشگیرانه مورد تأکید قرار دارد. از جمله این که در اجلاس بیست و هشتم شورای حقوق بشر در مارس ۲۰۱۵، گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد، گزارش خود را با تأکید بر همین امر ارائه کرد. اینک پیش از پرداختن به موضوع اصلی لازم است یک سری تعاریف و مفاهیم راجع به موضوع مورد بحث بیان گردد تا درک بهتری از مطالب حاصل شود.

۱- مفهوم شناسی

فضای مجازی فقط مجموعه‌ای از سخت‌افزار نیست، بلکه مجموعه‌ای از تعاریف نمادین است که شبکه‌ای از باورها را در چارچوب داد و ستد اینترنتی رد و بدل می‌کند. در واقع یک فضای تعاملی است که افراد درون آن با هویت‌هایی گوناگون به مثابه داده‌هایی بر صفحات رایانه حضور می‌یابند. نکته‌ای که در اینجا لازم به ذکر است این است که، فضای مجازی بر خلاف ظاهر نام‌گذاری آن مجازی نیست، بلکه با توجه به آثار آن یک دنیای حقیقی است. در حقیقت گسترش فناوری‌های اینترنتی و در دسترس بودن آن، فضای مجازی را شبیه‌ساز دنیای واقعی کرده است. (محمدی، ۱۳۸۹، ۴۵) همچنین شخصیت یعنی مجموعه‌ای از رفتار و شیوه‌های تفکر شخص در زندگی روزمره که با ویژگی‌های بی‌همتا بودن، ثبات (پایداری) و قابلیت پیش‌بینی، مشخص می‌شود. به نظر می‌رسد گوردن آلپورت، بهترین تعریف را در مورد شخصیت ارائه داده است. او

اشاره می‌کند، شخصیت، سازمان بندی پویایی در درون فرد است و شامل آن دسته از نظام‌های روانی و فیزیکی است که رفتار و تفکر او را تعیین می‌کند. شخصیت ساخته ای از وراثت و محیط است. (خسروی، ۱۳۹۲، ۵۶) کنوانسیون حقوق کودک نیز یک کنوانسیون بین المللی است که حقوق مدنی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کودکان را بیان می‌کند. دولت هایی که این معاهده را امضا کرده اند موظف به اجرای آن هستند و شکایت های راجع به آن به کمیته حقوق کودک ملل متحد تسلیم می‌شود. نیازهای اساسی برای حفاظت فیزیکی، گرایش جنسی، هویت جنسیتی، یا سایر ویژگی‌ها از جمله موضوعاتی هستند که در این سند مورد توجه قرار گرفته‌اند. (قنبرزاده، ۱۳۹۰، ۵۷) در خصوص مفهوم رسانه نیز باید گفت، رسانه معادل کلمه مدیوم است که جمع آن مدیا است؛ و منظور از آن گروهی از ابزارها هستند که مورد توجه تعداد کثیری قرار گرفته و از تمدن های جدید به وجود آمده‌اند. البته رسانه در این تعریف به طور کامل معرفی نشده است، زیرا چنین ابزارهایی محدود و منحصر به وسایل ارتباط جمعی نیست. از این رو می‌توان گفت، رسانه به معنی هر وسیله ای است که فرهنگ ها و افکار عده ای را انتقال دهد. (قاسم زاده عراقی، ۱۳۹۶، ۸۷)

۲- آسیب های فضای مجازی برای کودکان

درباره عواقب انتشار تصاویر، چه تصاویر ثابت چه متحرک که از کودکان در فضای مجازی منتشر می‌شود، یا حتی انتشار مطالب نوشتاری در رابطه با کودکان، سال هاست که تحقیقات و بررسی های زیادی انجام شده است. شکل و نوع تصویری که از کودکان در فضای مجازی ارائه و منتشر می‌شود، می‌تواند به نقض کرامت کودک منجر شود و حریم خصوصی او را نقض کند. به دلایلی چون ورود به فضاهایی که فضاهای خصوصی کودکان است و به آنها تعلق دارد، نادیده گرفتن حق آنها بر مالکیت تصویرشان و نا آگاهی کودکان از اتفاقات احتمالی که برایشان خواهد افتاد. حتی علیرغم اجازه کودک، انتشار عکس ها و ویدیو های آنها می‌تواند نقض حریم خصوصی کودکان باشد. همچنین بحث ایجاد و شکل گرفتن یک هویت مجازی مطرح است که این هویت مجازی، به نوعی تقریباً غیر قابل تغییر و اصلاح است. از طرف دیگر ماندگاری دارد و همچنین می‌تواند به شکل گسترده و فزاینده ای در آینده توسط کارفرمایان مورد استفاده قرار بگیرد. یعنی جستجو در دنیای مجازی، از سوی کارفرمایان، برای متقاضیان کار، یکی از متداول ترین بخش های مصاحبه های کاری در دنیای امروز است، که این شامل آن بخش از هویت مجازی می‌شود که از کودکی برای فرد شکل داده‌اند. به دلیل غیر قابل حذف یا اصلاح بودن عکس ها و ویدیوهای به اشتراک گذاشته شده در فضای مجازی، می‌توانیم انتظار اثراتی را بر روی آینده شغلی، حرفه ای و کاری کودکان

داشته باشیم. کودکان به طور کلی آسیب پذیرند، اما در رابطه با کودکانی که در کودکی دچار آسیب‌هایی شده‌اند، کودکان قربانی تجاوز، یا کودکانی که آزاری را متحمل شده‌اند یا یک اتفاق ناخوشایند در دوران کودکی داشته‌اند، و همچنین کودکانی که ما به نام کودکان کار می‌شناسیم، پخش شدن تصاویرشان، به طور اختصاصی که در آن هویت‌سازی شده، می‌تواند تأثیرات آسیب‌زا داشته باشد. اگرچه بخشی از مبارزه و تلاش ما باید برای زدودن این موارد باشد، اما باید در راستای ممانعت از انتشار تصاویر کودکان دارای همت باشیم. برخی از والدین با بی‌ملاحظگی در انتشار عکس‌های برهنه از کودکان، زمینه سوء استفاده را برای سایت‌های پورنوگرافی کودکان هموارتر می‌کنند. همچنین انتشار تصاویر کودکان در فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، یا انتشار اطلاعات بی‌ملاحظه راجع به کودکان، در مورد چیزهایی که دوست دارند یا محل زندگی آنها، می‌تواند آنان را در معرض خطر دزدیده شدن یا سوء استفاده‌های دیگر قرار دهد. (امامی، ۱۳۹۶، ۱۲)

۳- حقوق کودکان و فضای مجازی

۳-۱- وظیفه والدین در حفظ اطلاعات و تصاویر فرزندان

در حقیقت به نظر می‌رسد که والدین محافظان هویت دیجیتال فرزندان خود هستند. گرچه همیشه هم آنها در نقش محافظ عمل نمی‌کنند. بسیاری مواقع نیز افشای اطلاعات محرمانه و خصوصی کودکانشان باعث آسیب به فرزندان‌شان می‌شود خواه این امر از روی قصد باشد یا ناخواسته. تنها تصمیم والدین برای به اشتراک گذاشتن اطلاعات شخصی فرزندان‌شان می‌تواند منبع بالقوه‌ای برای آسیب رساندن به کودک باشد که تا حدود زیادی مورد غفلت تحقیقات واقع شده است. فرزندان نه تنها اطلاعات منفی درباره خودشان را از والدین مخفی می‌کنند بلکه موافق به اشتراک گذاشتن آنها نیز نیستند. خواه این اطلاعات مثبت باشند یا منفی. کودکان توانایی کنترل هویت دیجیتال خود را ندارند و این مهارت می‌بایست در والدین نهادینه شده باشد. این موضوع در حالی است که بسیاری از والدین حتی این کار را از روی نیت خیر انجام می‌دهند. (صفایی، ۱۳۹۵، ۴۱) این یک مسأله جدید است که به طور مستقیم مربوط به رشد سریع رسانه‌های اجتماعی می‌شود. در حالی که معمولاً والدین مسائل مربوط به فرزند پروری را با دوستان، انجمن‌ها و بعضاً منابع عمومی رد و بدل می‌کنند. مطالبی که در اینترنت به اشتراک گذاشته شده‌اند به راحتی دسترس پذیر هستند و ابزارهایی نظیر موتورهای جستجو و پایگاه‌های اطلاعات ابزارهایی هستند که دسترسی ساده و بی‌نهایت به اطلاعات را حتی بعد از سال‌ها امکان‌پذیر می‌کنند. (محمدزاده، ۱۳۹۵، ۲۳) لکن باید توجه داشت این که ما به عنوان بزرگسال موظف به حمایت از کودکان

و رعایت منافع و مصلحت ایشان هستیم، بدان معنا نیست که حق آنها بر حریم خصوصی به ما واگذار شده است. (قضاع، ۱۳۸۹، ۱۲۱)

۳-۲- حق کودکان بر حریم شخصی در فضای مجازی

احترام به حریم شخصی اشخاص یکی از انواع حقوق بشر است که ماده ۱۲ اعلامیه جهانی حقوق بشر و ماده ۱۷ میثاق جهانی حقوق مدنی - سیاسی این حق را برای نوع بشر به رسمیت شناخته است. هر چند که در زمان تصویب این اسناد بین المللی اینترنت هنوز اختراع نشده بود و فضای مجازی وجود نداشت و تأکید این معاهدات بر حریم شخصی افراد در دنیای آفلاین است؛ اما در سال ۲۰۱۳ مجمع عمومی سازمان ملل ذیل قطعنامه ای حق حریم شخصی انسان ها را در دنیای مجازی به رسمیت شناخت. در همین راستا کشورهای زیادی قوانینی را برای حفاظت از حریم شخصی کودکان در اینترنت به تصویب رسانده اند که شاید مهم ترین و جامع ترین آنها را بتوان در حقوق ایالات متحده یافت. قانون حفاظت از حریم شخصی آنلاین کودکان که آخرین اصلاحش به سال ۲۰۱۳ برمی گردد، مقررات جامعی برای حفاظت از حریم شخصی کودکان در بستر آنلاین در ایالات متحده آمریکا دارد. هدف اصلی این قانون حفاظت از اطلاعات شخصی کودکان نظیر اسم و مشخصات کودک، آدرس، ایمیل و تلفن منزل کودک، مشخصات فیزیکی کودکان، تصاویر و فیلم ها و صدا و حتی آی پی آدرس آنها است، که مورد محافظت قرار می گیرد. قانونی که بر اساس آن شرکت گوگل به خاطر این که وبسایت یوتیوب دست به جمع آوری داده های شخصی کودکان بدون اجازه آنها یا والدینشان زده بود، توسط دادگاهی در نیویورک به ۱۷۰ میلیون دلار پرداخت غرامت محکوم شد. نمونه چنین قوانینی در حقوق اتحادیه اروپا هم وجود دارد. قانون حمایت از اشخاص حقیقی در مورد پردازش داده های شخصی آنها در حقوق اتحادیه اروپا را می توان در زمره چنین قوانینی دانست. بر اساس این قانون کودکان زیر ۱۶ سال برای استفاده از نرم افزارها یا وبسایت های مختلف در فضای مجازی نیاز به اجازه والدین دارند.

در حقوق ایران هر چند مقررات ویژه ای نسبت به حفاظت از داده های شخصی کودکان در فضای مجازی وجود ندارد اما فصل پنجم قانون جرایم رایانه ای مقررات کلی را برای حفاظت از داده های افراد بدون در نظر گرفتن عامل سن آنها وضع کرده است. بر اساس ماده ۷۴۵ این قانون هر کس به وسیله سامانه های رایانه ای یا مخابراتی صوت یا تصویر یا فیلم خصوصی یا خانوادگی یا اسرار دیگری را بدون رضایت او جز در موارد قانونی منتشر کند، یا در دسترس دیگران قرار دهد، به نحوی که منجر به ضرر یا عرفاً موجب هتک حیثیت او شود، به حبس از ۹۱ روز تا ۲ سال محکوم

خواهد شد. مسأله ای که توجه به آن ضروری است، این است که کودکان با توجه به شرایط سنی و بی اطلاعی در مورد نحوه سرقت اطلاعاتشان، نیازمند بهره مندی از مقررات ویژه و جامعی در این فضا هستند تا اطلاعات شخصی ایشان مورد سوء استفاده قرار نگیرد. (محمد زاده، ۱۳۹۶، ۱۲۸)

۳-۳- حقوق کودکان در رابطه با هویت دیجیتالی

والدین پیش از آن که فرزندانشان اولین حساب الکترونیک خود را باز کنند، هویت دیجیتالی فرزندانشان را شکل می دهند. والدینی که افشای اطلاعاتی به صورت آنلاین انجام می دهند مطمئن هستند که می توانند فرزندانشان را تا سنین بزرگسالی دنبال کنند. در حقیقت رسانه های اجتماعی و وبلاگ نویسی به شکل قابل توجهی چشم انداز کودکی را با بزرگسالی تغییر داده است. کودکان به داشتن حریم خصوصی علاقه مند هستند. ریشه انگیزه آنها برای انجام این کار در حق آزادی بیان والدین و نیز حق آنها برای رشد و پرورش فرزندانشان است. وقتی والدین اطلاعاتی در مورد کودکان خود را به صورت آنلاین به اشتراک می گذارند در حقیقت آنها این کار را بدون رضایت فرزند خود انجام می دهند. این والدین از یک سو در نقش محافظ اطلاعات فرزند خود و از سوی دیگر به عنوان راوی داستان های شخصی فرزندانشان عمل می کنند. این نقش مضاعف والدین در هویت آنلاین فرزندان با تکامل هویت آنلاین چندان از کودکان محافظت نمی کند و مغایر با حقوق کودک می باشد. پس اینجاست که تعارض منافع ایجاد می شود چرا که ممکن است کودک در بزرگسالی خود از افشای اطلاعات شخصی خود توسط والدینش ناراضی باشد. والدین با انتشار عکس فرزندان خود در فضای مجازی در حقیقت حریم شخصی وی را نابود می کنند. این در حالی است که حق تصمیم گیری در این خصوص با والدین نیست. رعایت حقوق و کرامت کودک توسط والدین در فضای مجازی از ضروریات است و عدم رعایت آن به نوعی ورود به حریم خصوصی کودکانی است که به دلیل صغر سن خود قادر به تصمیم گیری و اعمال حق خود نیستند. البته بر اساس اسناد بین المللی، به ویژه کنوانسیون حقوق کودک، و قانون جرائم رایانه ای، این حق کودک قابل تفویض و واگذاری به دیگران، حتی مادر و پدر نیست و گاهی امکان دارد عدم رعایت حقوق کودک در این باره جرم و تخلف محسوب شده و قابل پیگیری قضایی نیز باشد. برای نمونه چندی پیش یک دختر ۱۸ ساله در اتریش از والدین خود به علت خودداری از حذف عکس هایی که از او در کودکی در فیسبوک منتشر کرده اند، شکایت کرد. او انتشار این عکس ها را شرم آور و نقض حریم شخصی خود خواند. این دختر اتریشی به محض رسیدن به سن قانونی از والدینش به علت انتشار عکس های خود در فیسبوک شکایت کرد. وی درباره انتشار عکس های دوران کودکی اش توسط والدینش به روزنامه ها گفته است: هیچ حد و مرز و هیچ شرمی نداشته اند. برایشان مهم

نبوده است من در توالیت نشسته ام یا برهنه روی تخت سفری دراز کشیده ام، هر لحظه زندگی من عکاسی و منتشر شده است. وکیل او نیز در آن زمان گفته است: این دختر شانس زیادی برای برنده شدن در دادگاه دارد. از دادگاه نیز خواسته شد علاوه بر حذف عکس ها، جریمه نقدی هم برای والدین در نظر بگیرند. در حقیقت فضای مجازی با به نشر سپردن تصاویر کودکان صفحه های پر مخاطبی را برای فروش محصولات مهیا کرده است، به نحوی که برخی والدین حتی پیش از تولد فرزندشان با تصاویر سونوگرافی، دیگران را از چگونگی وضعیت رشد کودک مطلع می نمایند. در واقع استفاده ابزاری از کودک از همان دوره جنینی شروع و پس از تولد نیز تا سن ۱۷ سالگی آن کودک ادامه دارد. اصطلاح اشتراک گذاری، روش هایی را توصیف می کند که والدین از طریق آنها جزئیاتی در مورد زندگی خصوصی فرزندانشان را به صورت آنلاین به اشتراک می گذارند. این موضوع می تواند یکی از بخش های اصلی گفتمان تربیت فرزند و تجزیه و تحلیل حقوقی اختلاف بین حقوق کودکان و حقوق والدین باشد. بحث های زیادی بر نحوه ایجاد هویت آنلاین در افراد جوان و آسیب رساندن به آنها صورت گرفته است. با این حال بحث های اندکی درباره رفتار افشاگری والدین و تأثیری که این رفتار می تواند بر آینده فرزندانشان بگذارد، در دست است. کم بودن بحث ها در این زمینه به این دلیل است که حتی برخی از والدین کاملاً به صورت اختیاری این کار را انجام می دهند. بدون این که به این امر آگاه باشند که پست های آنها چه تأثیری بر سلامت عمومی فرزندانشان خواهد داشت. در بسیاری از زمینه ها نیز والدین در نقش سرپرست در مورد هویت دیجیتال فرزندانشان عمل می کنند و سعی دارند کودکانشان را از زیان های آنلاین محافظت کنند. سازمان های اجتماعی نیز معمولاً پیش از به اشتراک گذاری آنلاین عکس کودکان خود، اجازه می گیرند. اگر یک شرکت یا نادانسته یا از روی قصد اطلاعات محرمانه مربوط به کودکان را در رسانه ها افشا کند در این صورت والدین خواستار جبران خسارت می شوند. همچنین والدین در مورد نحوه استفاده از فضای آنلاین برای کودکان خود نقش نظارتی را ایفا می کنند. چنین نظارت هایی می تواند شامل ایجاد محدودیت هایی برای دسترسی آنها به اینترنت و بر شمردن تهدیداتی شود که فضای آنلاین به همراه دارد. مانند آزار و اذیت اینترنتی و فعالیت های جنسی مانند رد و بدل کردن عکس و ویدیو به صورت آنلاین. (کاوه مریان، ۱۳۹۸، ۷۳)

۴- کودکان کار اینستاگرامی

اینستاگرام یکی از بسترهای رسانه ای نوین است که امکان حضور کاربران، از جمله والدین و کودکان را در فضای مجازی فراهم کرده است. عبارت «کودکان کار اینستاگرامی» به پدیده ای نو ظهور در فضای مجازی اشاره دارد که کودکان توسط والدینشان به خدمت گرفته می شوند تا از

طریق به نمایش گذاشتن جنبه های مختلف حیات زیستی ایشان، سودآور باشند. در این بین، قدرت ارتباطی رسانه ها می تواند حق بر حریم شخصی کودک را در راستای منافع شرکت های تجاری یا اقتصاد خانواده تضعیف کند. در این صفحات گاه از کودکان و بدن آنها به مثابه عنصر نمایش استفاده شده است. مدرنیته جامعه ای نمایشی است که به شدت بینایی محور است. به عبارتی جهان اجتماعی ما حول امر بصری شکل می گیرد. در این بین بدن به مثابه کالایی که به نمایش در می آید و تولید لذت می کند، می تواند برای مخاطبان جامعه نمایشی عنصری جذاب باشد که به افزایش دنبال کنندگان صفحات اینستاگرامی کودکان کار کمک کند. این کودکان به نحو خاصی لباس می پوشند، آرایش می کنند، صحبت می کنند، حتی تحت فرآیند های کلینیک های زیبایی قرار می گیرند تا با نمایش بدن و حیات زیستی ایشان به مخاطبان این صفحات لذت یا اطلاعات بفروشند. بدن و حیات زیستی این کودکان به کار گرفته می شود تا در فرآیند کسب منفعت سودآور باشد.

تری سنفت از اولین محققانی بود که در کتاب خود تحت عنوان « دختران دوربینی، سلبریتی و جامعه در عصر شبکه های اجتماعی» به تبیین نسل جدیدی از افراد مشهور در فضای مجازی پرداخت. او در همین زمینه از اصطلاح خرده سلبریتی برای تعریف آن دسته از کاربرانی استفاده کرد که با بهره گیری از دوربین های در بستر وب (وبکم)، صدا، ویدیو، عکس و سایت های شبکه اجتماعی برای خوانندگان، بینندگان و کسانی که با آنها، ارتباط آنلاین دارند محبوب بوده و در فضای آنلاین نوعی ارتباطات نمایشی را برای هواداران خود رقم می زنند. چند سالی است که در کشور ما صفحاتی که در اینستاگرام به نمایش گذاشته می شوند و پس از دوره ای کوتاه بسیاری از آنها به مثابه خرده سلبریتی ها مشهور و محبوب می شوند، کودکان هستند. کودکانی که عموماً توسط خانواده و مخصوصاً مادران خود در فضای مجازی به عنوان مدل تبلیغاتی یا مدل ایده آل کودک بازنمایی می شوند و از آنان به عنوان کودکان کار اینستاگرامی یاد می شود. این است که هم اکنون معنای کودک کار صرفاً به تعریف سنتی آن و کارکردن کودکان در خیابان معطوف نیست، بلکه می توان از کودکان کار جدیدی سخن گفت که لزوماً از طبقات پایین و محروم جامعه نیستند و خانواده هایشان آنها را به کار می گیرند تا از طریق آنها کسب درآمد کنند. در واقع کار کردن کودک در زمان های قدیم و قبل از گسترش فضای مجازی که امروزه به بخش لاینفک زندگی بشریت تبدیل شده است، به اشکال بسیار ساده و ابتدایی همانند کار کردن در زمین کشاورزی نمایان می گشت، اما امروزه با گسترش روز افزون این فضای نو ظهور دیگر شاهد کار کردن کودک در زمین های کشاورزی یا پوشیدن لباس های زشت و کهنه وی نخواهیم بود. بلکه این بار پوشیدن لباس های فاخر و زندگی تجملی این کودکان به مثابه کالاهایی تبلیغاتی برای

شرکتهای تجاری سود آور است. نه کار کردن آنان در شرایط سخت و طاققت فرسای کارخانه ها و نه دستفروشی آنان در چهار راه ها.

در ایران پژوهش های اندکی در مورد کودکان اینستاگرامی انجام شده است. در تحقیقی با عنوان کودکان ویتربینی، این گونه منعکس شده است که بررسی جامعه شناختی تأثیر سلبریتی ها بر گروه های مرجع دانش آموزان و تأثیر سلبریتی ها به عنوان افرادی مشهور و محبوب بر دانش آموزان غیر قابل انکار است. سلبریتی ها هم اکنون به عنوان گروه مرجع همانند گروه همسالان و دوستان برای این دانش آموزان در برخی حیطه ها مطرح هستند، اما این موضوع بیشتر در ارتباط با مسائلی از جمله ظاهر و مدل لباس پوشیدن است. اما درباره مسائل عمیق تر از جمله سیاسی و اعتقادی این موضوع محل تردید است. در پژوهشی با عنوان تطبیق عناصر کار با نظر به کودکان کار فضای مجازی در مقایسه با کودکان کار سنتی، کودکانی که در خیابان مشغول کار هستند مورد مطالعه قرار داده شده اند و دریافته اند که در هر دو نوع کار عناصر کارفرما و کارگر وجود دارد، اما تفاوت هایی در این بین مطرح است. به طور مثال کارفرما در ارتباط با کودکان کار مجازی مادران و خانواده کودک هستند. اما کارفرما در کارهای خیابانی کودکان کار، اغلب افراد سودجو و غریبه ای هستند که کودک را به کار می گیرند و هر دو در نهایت به دنبال سود برای خود هستند و اینجاست که نقش نهادهای حاکمیتی و لزوم سیاستگذاری های قانونی و حقوقی در این زمینه مشخص می شود. در بحث استفاده ابزاری، امید است که کارشناسان به طور کلی در تمام موارد مندرج در قوانین بتوانند هم خود قانون را بشکافند و آن را دقیق تر تفسیر کنند و هم نقد سازنده برای بهبودش داشته باشند. چیزی که امروزه خطیر است، آن بخشی از نقص قانون است که به موضوعات مرتبط با بهره کشی اقتصادی از کودک و نحوه حضور او در تولید محتوا ناظر است. (قاسم زاده، ۱۳۹۷، ۱۵۴)

۵- جنبه های هنجاری و قانونی حقوق کودکان در ایران و عرصه بین الملل

حقوق کودکان در CRC و سایر اسناد بین المللی و منطقه ای حقوق بشر از جمله اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق حقوق مدنی و سیاسی سازمان ملل، کنوانسیون اروپایی برای حمایت از آزادی ها و حقوق ضروری، مقررات شورای اروپایی درباره حمایت از کودکان در برابر استثمار جنسی و سوء استفاده جنسی ذکر شده است. سی آر سی یکی از کامل ترین و جامع ترین اسناد حقوق بشر درباره کودکان به شمار می رود. این سند تقریباً به طور جهانی توسط کشورهای عضو به استثنای ایالات متحده آمریکا تصویب شده است. این حقوق شامل کلیه حقوق مدنی، سیاسی، فرهنگی،

اقتصادی و اجتماعی از جمله حق دسترسی به اطلاعات و حق آموزش را برای کودکان تضمین می کند و تأکید دارد که برخی از حقوق که تنها برای بزرگسالان متصور می شوند برای کودکان نیز صدق می کنند. علاوه بر این، CRC در چهارچوب حقوق بشر نیازها، ظرفیت ها و آسیب پذیری های منحصر به فرد کودکان را در نظر می گیرد و اعلام می کند که کودکان حق رشد و بازی دارند. این قانون به طور جزئی حقوق آنها در مورد محافظت در برابر انواع خشونت، سوء استفاده و استثمار را مشخص می کند و بر حق آنها برای رشد در محیطی امن تأکید می کند. در مجموعه اسناد به دست آمده از مرکز نوآوری حاکمیت بین الملل این موضوع به طور خاص از اهمیت زیادی برخوردار است که به رسمیت شناختن حقوق کودکان در تمامی فعالیت ها، سیاست ها، ساختارهای فرآیندهای راهبری و نظارت اینترنت گنجانده شده است. این جای امیدواری است که بعضی از حقوق کودکان به رسمیت شناخته می شوند و مورد توجه قرار می گیرند به خصوص مواردی که بر امنیت و محافظت از کودکان تمرکز دارند. بخش اول از مفاد (۴۱-۱) سند CRC مربوط به حقوق ماهوی می شود در حالی که مفاد (۵۴-۴۲) مربوط به اجرای آنها می شود. این قوانین را می بایست به صورت بخشی از یک چهارچوب جامع درک کرد. حقوق ماهوی به سه بخش تقسیم می شوند: حقوق تهیه و تأمین، که مربوط به منابعی می شوند که در بقا و پیشرفت کودکان و استفاده از حداکثر ظرفیت های بالقوه آنها مؤثر اند. حقوق حمایت و حقوق مشارکت. این حقوق به کودکان حق می دهد تا با فرآیندهایی که رشد آنها را تحت تأثیر قرار می دهند درگیر شوند و در جامعه نقش فعالی داشته باشند. این حقوق به صورت جهانی است و به طور برابر برای همه کودکان در همه زمینه های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اجرا می شود. آنها همچنین با تمرکز بر کودک به طور کلی قابل تجزیه نیستند زیرا همه آنها با یکدیگر در ارتباط اند. بنابراین در حقوق بشر سلسله مراتب وجود ندارد و تصمیمات در مورد هر یک از قوانین می بایست با توجه به سایر حقوق موجود در کنوانسیون اتخاذ شود.

حامیان حقوق کودک به طور کلی بر این عقیده اند که بیشتر سهم CRC در تغییر شناخت عمومی از کودکان بوده است. از آنجایی که قبلاً کودکان متمایل بودند به عنوان افرادی فاقد اختیار و مورد لطف واقع شوند. اما کنوانسیون برای آنها حقوق مستقلی را در نظر گرفت. دولت های عضو مجاز نیستند سیاست ها و روش هایی را که برای کودکان مفید است را دنبال کنند بلکه به عنوان یک تعهد قانونی تنها ملزم به اجرای این حقوق هستند. این کنوانسیون از ۵۴ ماده تشکیل می شود. سه پروتکل اختیاری نیز وجود دارد. یکی از مهمترین آنها که مربوط به یکی از پروتکل های اختیاری می شود موضوع فروش کودک، تن فروشی کودک و به ویژه عکس و مطالب تحریک آمیز می شود.

سند CRC کودکان را به عنوان دارندگان حقوق فردی و همچنین به عنوان عضوی از یک خانواده و جامعه در نظر می گیرد. (معمد نژاد، ۱۳۶۴، ۲۴)

هر نوع تبعیض (ماده ۲)، دخالت خودسرانه و غیر قانونی در حریم خصوصی کودکان، مکاتبات، تصاویر و تعدی غیر قانونی به شرافت و اعتبار آنها (ماده ۱۶)، اطلاعات و مطالب مخرب که سلامت و رفاه کودک را به خطر می اندازند (ماده ۱۷)، همه انواع خشونت جسمی یا روحی، آسیب یا سوء استفاده، بی توجهی یا رفتار سهل انگارانه، بد رفتاری یا استثمار از جمله سوء استفاده جنسی (ماده ۱۹)، خرید و فروش کودک به هر قصد و هر شکل (ماده ۳۵)، سایر اشکال استثمار که به هر جنبه ای از رفاه کودک خدشه وارد کند (ماده ۳۶)، اشکال مختلف استثمار جنسی و سوء استفاده جنسی شامل تحریک یا اجبار کودک برای انجام هرگونه فعالیت جنسی غیر قانونی، بهره گیری استثماراری از کودکان در نمایش ها و مطالب و عکس ها و فیلم های تحریک کننده (ماده ۳۴)، آزار و اذیت و سایر اعمال ظالمانه، رفتارهای غیر انسانی، رفتارهای تحقیر آمیز یا مجازات (ماده ۳۷)، به طور مطلق در سند بین المللی مذکور ممنوع قلمداد شده است.

امروزه به دلیل مجموعه ای از آسیب های جسمی و روانی که انتشار تصویر کودکان یا اطلاعاتی راجع به کودکان در فضای مجازی می تواند به دنبال داشته باشد، این موضوع، اهمیت پیدا کرده است. در کشورهایی که قوانین مترقی دارند، مسأله انتشار تصاویر کودکان به صورت واضح در قوانین جای گرفته است. در ایران قوانینی که اخیراً تصویب رسیده، اشاره های مستقیمی به موضوعاتی دارد که می توان از آن برای جلوگیری از تضييع حقوق کودکان در فضای مجازی و بهره کشی اقتصادی از کودکان در این فضا، استفاده کرد و از آن بهره برد. قانون اشاره های خیلی مختصر اما مشخصی را به صورت خاص، در مورد یکی از مهم ترین رسانه های رسمی، یعنی صدا و سیما دارد و آن را از تولید محتوای مضر برای کودکان منع می کند. قانون این رسانه را موظف می کند که قوانین مشخصی را تدوین کند. آیین نامه های اجرایی که به صورت مشخص به حقوق کودک اشاره کند، چیزی است که با کمبود آن مواجه هستیم تا بتوانیم به صورت جدی در نهادی مثل صدا و سیما و تمام رسانه های چاپی یا دنیای مجازی تصویری یا غیر تصویری، از حقوق کودکان دفاع کنیم. همچنین قانون اشاره مشخصی می کند به گروهی از کودکان که در ایران به عنوان کودکان بزه دیده یا بزهکار، قربانیان یا رها شدگان از آزار، و یا کسانی که خودشان مرتکب جرمی شده اند اما کودک هستند. در هر دو مورد از این گروه ها، انتشار تصاویرشان منع جدی دارد و مشخصاً به موضوع زمانی اشاره می کند که این انتشار باعث بروز آسیب شود. البته این موضوع به صورت خیلی کلی و قابل استنباط در قانون آمده است. اما آنچه قوانین مترقی به آن می پردازند،

قوانین و آیین نامه های بسیار دقیقی در حوزه فضای مجازی اند. برای همین نیاز است تا با وضوح بیشتر در این حوزه قانونگذاری شود. مطابق کنوانسیون حقوق کودک، دولت ها موظف هستند که کودکان را از هر نوع رفتار و هر نوع بد رفتاری که والدین یا سرپرستان قانونی می توانند نسبت به آن ها داشته باشند محافظت کنند. برای جلوگیری از هر نوع سوء استفاده از کودک دولت ها موظف اند تا اقدامات مناسب اجتماعی را انجام دهند که این مسأله مهمی است. همچنین در قانون حمایت از کودکان و نوجوانان، مصوب سال ۱۳۸۱، که در حال حاضر قانون لازم الإجراء در مورد کودکان است، هر گونه نادیده گرفتن سلامت روانی کودک ممنوع دانسته شده و قابل پیگرد قانونی است. بر همین اساس انتشار تصاویر کودک در فضای مجازی را هم می توان نقض حریم خصوصی کودک یا به نوعی نادیده گرفتن سلامت روانی کودک دانست و مورد پیگیری حقوقی قرار داد. آسیب ها و خطرات بالقوه موجود برای کودکان در سراسر جهان را می توان در سه دسته کلی هدف گیری تجاری و تبلیغاتی، بهره برداری و استثمار جنسی کودکان و نقض حریم خصوصی آنها تقسیم کرد. به طور کلی انتشار تصویر کودکان در هر عنوان و قالبی اما و اگرهایی دارد، از جمله این که با انتشار این تصاویر به جای آنها تصمیم می گیریم و آینده ای تصویری برای آنها رقم می زنیم که هیچ نقشی در آن ندارند؛ و شاید بعدها با آن موافق نباشند. عکس و یا هر داده ای که در اختیار عموم مردم قرار داده می شود، ممکن است به دست افراد بیمار افتد و سوء استفاده های زیادی از آن بشود.

از این بیش حقی به نام حق بر فراموشی، وجود دارد. به این معنی که همه ما حق داریم هیچ داده ای از ما در اینترنت وجود نداشته باشد و با انتشار فیلم و عکس و محتواهایی که در فضاهای عمومی منتشر می کنیم؛ عملاً این حق را زائل می کنیم. زمانی که صحبت از خانواده های محروم می شود تمامی این ضرورت ها دو چندان می شود. تصویری از یک کودک محروم در فضایی ناراحت کننده که قطعاً کسی دوست ندارد در آن محیط باشد موجب ساخت یک تصویر همیشگی از آن کودک در فضایی فلاکت بار می شود؛ به گونه ای که تا ابد او را درد کشیده و محروم به جامعه معرفی می کند. حتی در این باره کیدتاکس (رسانه ویدیویی درباره جهان کودک و نوجوان) نقض حقوق کودکان را مغایر با قوانین کنوانسیون جهانی حقوق کودکان دانسته و بیان داشته، وزارت دادگستری به عنوان ناظر اجرای این قوانین در ایران و همچنین پلیس فتا، باید به وظایف قانونی خود عمل کنند و با خاطیان برخورد کنند. این رسانه همچنین انتشار چنین تصاویری را مغایر با حفظ شأن و منزلت انسانی ارزیابی کرد و گفت: در تعاریف عرفی و مذهبی در ایران صراحتاً به حفظ کرامت افراد و پرهیز از کمک علنی و خجالت دادن آنها مکرر توصیه شده است و افزون بر این، کمک هایی از این دست از اساس، مشکلی را حل نمی کند زیرا به دفع پایدار فقر کمک نمی

کند و چون مقطعی و موردی هست و به شکل سیستماتیک و با عوامل ایجاد فقر برخورد نمی شود؛ بنابراین آن را تشدید هم می کند.

انتشار تصاویر کودکان از سوی والدین در فضای مجازی و همچنین استفاده کودکان در صنعت مدلینگ نیز نقض حقوق کودک است. در مورد تصویر برداری از کودکان، چه انتشار تصاویر از طرف والدین در فضای مجازی، چه انتشار تصاویر کودکانی که در مدلینگ از آنان استفاده می شود یا در موردی که اخیراً باب شده است و برخی تصاویر کودکان به حالت نیمه برهنه یا ارو تیک از سوی آتلیه ها منتشر می گردد، به نوعی استفاده ابزاری از کودکان و بسیار تأسف برانگیز است. افزون بر این استفاده کودکان در صنعت مدلینگ در حال مرسوم شدن در فضای مجازی است و می توان گفت والدین این کودکان به نوعی به عنوان شغل کودک به آن نگاه می کنند و با توجه به آسیبی که به کودکان وارد می کند، این اقدام به نوعی کار اجباری کودکان محسوب می شود. کسب درآمد از طریق کودکان به شیوه ابزاری و انتشار تصاویر آنان در فضای مجازی، قابل پیگیری است و لازم است که آگاهی رسانی شود تا والدین بدانند با این اقدام آنها چه آسیب جدی به کودکان خود وارد می کنند. انتشار تصاویر کودکان، آزارگران جنسی را جذب می کند. حتی در بحث مدلینگ گاهی کودکان برای عکسبرداری و تصاویری که از کودکان تهیه می شود، ساعت ها باید جلوی دوربین قرار بگیرند و فشار خستگی جسمی و عصبی را متحمل گردند. و گاهی گریم های سنگینی روی کودکان انجام می شود و همه این ها موجب آزار و آسیب به کودک می شود. هنگامی که تصاویر کودکان منتشر می شود و در معرض دید عموم قرار می گیرد، بسیار مخاطره آمیز است. افزون بر این، مورد توجه قرار گرفتن کودک موجب می شود به شخصیت او آسیب جدی وارد شود و به طور ناخواسته مسیر زندگی کودک و آینده شغلی او تحت الشعاع قرار می گیرد. چنین اقداماتی به طور جدی باید پیگیری و به والدین آگاهی رسانی شود. و آنچه که بسیار مخاطره آمیز است، این که تصاویر این کودکان با توجه به این که در معرض دید عموم قرار می گیرد، ممکن است در آینده طعمه ای برای آزارگران جنسی یا افراد پدوفیلیا باشد. طی سال های اخیر آتلیه هایی در حضور والدین، عکس های نامتعارف، بدن نما و نیمه برهنه از کودکان آنها گرفته و آنها را در شبکه های مجازی منتشر کرده اند که واکنش هایی را در پی داشته است. از این روی، مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک به عنوان متولی برنامه ریزی، هماهنگی، نظارت و پایش حقوق کودک و عهده دار حمایت از حقوق کودکان در سطح ملی و بین المللی رسالت سنگینی در تأمین، تضمین و ارتقا حقوق کودک بر عهده دارد. به موجب تکالیف درج شده در برنامه های توسعه کنوانسیون حقوق کودک این مرجع مکلف است با ساختار سازی و ایجاد زنجیره تعاملی مستمر با همکاری اعضای شورای هماهنگی مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک، مراجع متناظر استانی، قوه قضائیه، سازمان

های مردم نهاد و سایر کنشگران عرصه حقوق کودک و در مقام پیگیری راهبردی کنوانسیون حقوق کودک در عرصه ملی، زمینه ارتقا همه سویه حقوق کودکان را فراهم کند. از این بیش مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک در راستای وظایف راهبردی خود اجرای برنامه های گوناگون به منظور ارتقای حقوق کودک در جمهوری اسلامی ایران را بر عهده دارد که سلسله اقدامات انجام شده در این راستا فهرستی بلند از اقدامات گوناگون را در بر می گیرد. از جمله این موارد می توان به تلاش در اصلاح قوانین و مقررات با رویکرد کودک محوری، تدوین لوایح مورد نیاز در راستای حمایت از حقوق کودکان، آموزش حقوق کودک در قالب مدارس فصلی به کنشگران اصلی عرصه حقوق کودک، هماهنگی برای ایجاد کلینیک های حقوق کودک اشاره کرد. اکنون بی گمان مهم ترین راهبرد این مرجع ایجاد زمینه مناسب و گسترش زنجیره تعاملی با دستگاه ها و ایجاد زیرساخت فرهنگ حقوق کودک از طریق کنشگران اصلی به سطح جامعه، مدارس و خانواده ها است. بر این اساس، مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک، این گونه تخلفات را محکوم و پیگیری آن از طریق قوه قضائیه تا محکومیت و اجرای قاطع مجازات عاملان جرم را، با اعزام نماینده ای ویژه و تحلیل موضوع در صدد ریشه یابی علل و عوامل آن و پیشگیری از موارد مشابه ضروری می داند. این مرجع اعتقاد دارد، آموزش زنجیره ای کنشگران اصلی حمایت از حقوق کودک و تزریق این آموزش ها به بطن جامعه، خانواده ها و دانش آموزان مهمترین عامل بازدارنده در مقابل این افکار متحجرانه است. مقامات قضایی باید نسبت به نقض حقوق کودک ورود کنند و از سوی دیگر لازم است نسبت به تصویرگران و والدین به طور کلی راجع به استفاده ابزاری از کودکان آگاهی رسانی از طریق صدا و سیما و فضای مجازی انجام شود که این اقدامات، چنین آسیب ها و مخاطراتی به همراه دارد. بدین سیاق، تصمیماتی دایر بر نشر تصویر کودک به هر عنوان که ممکن است در آینده کودک از انتشار آن متضرر یا ناراضی تلقی شود، مغایر حق کودک بر کرامت انسانی، خشونت علیه کودکان، حق بر تعیین سرنوشت آنان همچنین به واسطه آسیب های روحی، جسمی و دیگر آسیب ها مغایر مصالح کودکان است. از این رو، هرگونه انتشار تصویر کودکان ممنوع و انجام آن نقض صریح حقوق آنان به شمار می رود. (اسماعیل نژاد، ۱۳۹۴، ۵۲)

نتیجه گیری

این موضوعی حیاتی است که دستگاه های نظارتی تشخیص دهند که امروزه عمده ای از کاربران اینترنت زیر ۱۸ سال هستند. بنابراین فرضیاتی در مورد کاربران به عنوان مثال آگاهی، درک، توانایی ها، نیازها و حقوق کاربران می بایست تأیید شود و این حقیقت که از هر سه کاربر یک نفر آنها کودک است را نیز در نظر بگیرند. رویکرد سن عمومی از سوی ناظران و ارائه دهندگان خدمات، بیشتر به دنبال این است که آنها را نسبت به نیازمندی های خاص کودکان غافل کند و این گرایش بیشتر بزرگسالان را در مرکز توجه قرار می دهد. یکی از کارکردهای مهم قانون، کارکرد آموزشی است، یعنی خود قانون، تدوین آن، بحث کردن راجع به آن و نقد کردنش، خود این اقدامات، کارکرد آموزشی دارد و افراد جامعه را متوجه مواردی می کند که به عنوان نقض حقوق محسوب می شود. در این مورد ما نیازمندیم که بدانیم چه چیزی نقض حقوق کودک در فضای مجازی محسوب می شود و چطور می توانیم از آن مراقبت کنیم؟ به این ترتیب بسیاری از افراد و شهروندانی که در فضای مجازی حضور دارند خودشان می توانند کمک کنند برای این که جلوی این اتفاق ها گرفته شود، فرهنگسازی شود و رفتارها تغییر کند. قطعاً وقتی پشتوانه قانونی وجود داشته باشد، افراد می دانند اگر توان تغییر رفتار نداشته باشند، قانون حامی خواهد بود و جلوی نقض حقوق را خواهد گرفت. بنابراین به نظر می رسد آموزش، نقد قانون و ... بخش بسیار مهمی در راستای جلوگیری و کاهش نقض حقوق کودک است. آشنایی افراد با حقوق و در مرحله بعدی اگر حقوق نیازمند اصلاح باشد، می تواند مطالبه جمعی را به وجود بیاورد و اگر قوانینی وجود دارد، شرایط و زمینه برای اجرایش فراهم بشود. به نظر می رسد در کشور ما مهمترین نقص و کاستی در تناقض در شکل تعریف کودکی و آنجایی است که بحث سن شرعی مطرح می شود. با این حال، قانون در جاهای مشخصی به سن ۱۸ سال به عنوان سن کودکی اشاره می کند و بحث روشنی در رابطه با تمام کودکان مشمول قانون دارد. از طرف دیگر در کشور ما به دلیل الزامی که در پیروی و تبعیت از قوانین اسلامی هست باعث شده که تطابق قوانین جدید با قوانین کشورهای پیشرو در زمینه دیجیتال، با مشکلات زیادی مواجه شود و از آنجایی که دین و قوانین آن مربوط به گذشته است و پیش بینی فنی و دقیقی در دین برای عصر دیجیتال نشده، بنابراین باید قوانین مبتنی بر دین، در این حوزه دیجیتال، اصطلاحاً به روز رسانی شود. همانطور که می دانیم در دنیای امروز دیجیتالی شدن زندگی با افزایش روز افزون استفاده از تلفن های هوشمند سرعت بیشتری به خود گرفته است. اینترنت، تلفن های هوشمند و شبکه های اجتماعی زنجیره ای از سبک جدید زندگی اند که دیگر شاید ادامه زندگی بدون آنها امکان پذیر نباشد. یونیسف حضور کودکان در فضای مجازی با استفاده از تلفن های هوشمند را نه تنها مضر نمی داند بلکه اشاره می کند دسترسی

کودکان به اینترنت باعث افزایش سرعت آموزش و امکان دستیابی به موقعیت های تحصیلی و شغلی بهتر برای کودکان و نوجوانان می شود. اما کودکان مشکلات زیادی در این روند دیجیتالی شدن داشته و دارند. نبود مقررات مناسب برای حفاظت از کودکان در فضای مجازی همواره باید مورد توجه باشد و این که نمی توان به بهانه حفاظت از کودکان، آنها را از یک زندگی دیجیتال و آنلاین محروم کرد. کودکان هم حق استفاده از مزایای بیشمار اینترنت را دارند و این وظیفه بزرگسالان و مخصوصاً حکومت هاست که با وضع قوانین و نظارت کافی و در عین حال غیر ظالمانه، اینترنت را به فضایی امن برای کودکان تبدیل کنند. ایران هم در این میان از این قاعده مستثنی نیست. متأسفانه هنوز قانون جامعی برای حفاظت از کودکان در فضای مجازی در ایران تصویب نشده است و شاید گام اصلی مجلس نمایندگان فعلی در این زمینه، این باشد که با الگوگیری از تجارب حقوقی سایر کشورهای پیشرو و تصویب یک قانون جامع به حفاظت از حقوق کودکان در فضای مجازی همت گمارند.

منابع

- ۱- اسماعیل نژاد، علیرضا، (۱۳۹۴)، نگرشی بر حقوق حمایت از کودکان، تهران، انتشارات سمت.
- ۲- امامی، اسدالله، (۱۳۹۶)، حق مالکیت معنوی، تهران، نشر میزان.
- ۳- خسروی، حمید رضا، (۱۳۹۲)، نظام شخصیت سازی، تهران، انتشارات سبزو.
- ۴- صفایی، سید حسین، (۱۳۹۵)، حقوق و مالکیت فکری، تهران، نشر میزان.
- ۵- قاسم زاده عراقی، علی، (۱۳۹۶)، رسانه و چالش های موجود، تهران، انتشارات رسانه و مطالعات.
- ۶- قاسم زاده، سارا، (۱۳۹۷)، قوانین حقوق بین الملل و ارتباط آن با فضای مجازی، تهران، نشر کتب علوم انسانی.
- ۷- قضا، محمد، (۱۳۸۹)، بررسی قانون کیبی رایت، تهران، نشر کتابدار.
- ۸- قنبر زاده، بابک، (۱۳۹۰)، حقوق کودک، تهران، انتشارات سمت.
- ۹- کاوه مریان، میترا، (۱۳۹۸)، بررسی کنوانسیون حقوق کودک، تهران، نشر مطالعات حقوق و اقتصاد.
- ۱۰- محمد زاده، صالح، (۱۳۹۶)، حریم شخصی و سرقت روح، تهران، انتشارات سمت.
- ۱۱- محمد زاده، علیرضا، (۱۳۹۵)، بررسی بنیان حقوق کودکان، بی جا.
- ۱۲- محمدی، سید حسن، (۱۳۸۹)، اینترنت و فضای مجازی، تهران، انتشارات مجد.

Dissemination of images of children in cyberspace and its effect on personality development before puberty, in the light of Iranian law and international regulations

Maryam Shariati¹ / Masoumeh Zamanian² / Milad Khalili³

Abstract

The Internet can be considered a phenomenon to increase the speed of information transfer, which has also been able to increase political and social transparency and provide access to a world of consciousness. And finally, it has been able to facilitate human relations. But not all people have the same conditions for using the Internet. For example, not only should children not have unconditional access to it, but they should also be protected in this space so that they are not abused. Without adequate supervision and support for children, they will be exposed to all kinds of abuse in this space. The potential harm of media, especially the Internet, to children is not limited to inappropriate content; And there are many children who have been and will continue to be harmed by the production of lucrative advertising or commercial content through the publication of their photos and videos in cyberspace. Therefore, in this article, an attempt has been made to study and pathology of such actions in the media space and its effects on the life and future of children. In this regard, the relevant laws in Iran and the international arena have been reviewed. By being aware of these laws, we do not inadvertently encourage the publication of more images under discussion, and also in case of encountering such cases, due to being surrounded and mastering the legal cases, appropriate and effective measures can be taken.

keywords: Cyberspace, child rights, privacy, Instagram child.

---

¹Undergraduate student of photography, Najafabad University of Applied Sciences. (Corresponding Author)

maryamshariati561360@gmail.com

² Master of Islamic Jurisprudence and Law, Faculty of Theology, Al-Zahra University of Tehran.

m.zamanian@student.alzahra.ac.ir

³ Master student of Public Law, Faculty of Law, Islamic Azad University, Meybod Branch.

miladkhalili76@maybodiau.ac.ir